

Ambrogio Novidio Fracco, *Sacrorum fastorum libri duodecim*. Roma 1547.
 (Book 4)

Huic quoque quaerebam data cur haec nomina mensi: Nec minus in dubio est causa reperta mihi. Palsaque non certo stabat mea puppis ab Euro: Et dare diversis vela iubebar aquis.		F. 5.1 Quaeritis unde putem Maio data nomina mensi
'Pierides' dixi: 'quando vos vera potestis Noscere, qua teneat dicite cursus iter.'	5	F. 5.3–4 ut stat et incertus . . . cum videt . . . viator iter
Haec ego: quum veniunt faciles Heliconis alumnae E quibus est Erato sic prius ausa loqui. 'Cum sit molle mihi tenerorum nomen amorum, Sitque Venus numen non minus ipsa meum, Nil nisi quod fas est dicam dignumve, sorores, Iudicium vestrum mox subitura meo.	10	F. 4.193 pandite mandati memores, Heliconis alumnae F. 4.195–6 Erato (mensis Cythereius illi / cessit, quod teneri nomen amoris habet) Am. 3.15. tenerorum mater Amorum Tr. 4.10.1 tenerorum lusor amorum (cf. 3.3.73)
Ut taceam Martis primam Venerisque secundam Iliades sortem, quam dedit ante deae; Quodque suis gradibus Troiana in gente reperta, Mitis Iuleos fecit in urbe Deos;	15	F. 4.25 ff. F. 4.40–124
Quodque eadem pulcra est hoc pulcro tempore digna, Quodque fuit Marti continuata suo; Haec elementa prius (sit fas hinc coepta moveri) In quibus haec nunc sunt, iunxit amore locis.	20	F. 4.129–30 et formosa Venus formoso tempore digna est, / utque solet, Marti continuata suo est. cf. F. 4.91 ff. illa 5x
Haec aperit tempus, haec pellit frigora vere, Haecque satis vires, arboribusque refert. Haec Dea, quod tellus, quod mobilis educat aer, Quod mare, quod caelum, numine sola creat.		F. 4.96 illa satis causas arboribusque dedit
Tolle illam, magnae fiant sine civibus urbes: Nec populos, quos nunc possidet, orbis habet; Nomina natorum sint nomina nulla parentum, Quaeque roget quondam victima nulla Deos. Hac duce nunc volucres demulcent aethera cantu, Et varie ludunt luxuriantque ferae.	25	
Illi floret humus: ridet sine nubibus aer, Miteque fit pelagus: Lunaque Solque redit. Dicta sed a spuma est: hoc parcite velle negare, Unde sibi mensis nomina Graia meret.		F. 4.61–2 sed Veneris mensem Graio sermone notatum / auguror; a spumis est dea dicta maris.
Adde quod et cultus, quod vobis fecit amores, Iam saltem mensis nomine digna foret. Tempora sed videor frustra quia iure tueri, Hoc valeat vero cum mea causa suo.	35	
Vos moveat tandem Dea, qua coniuncta Gradivo: Fabula lasciva est, sed tamen apta mihi.	40	AA 2.561 ff.; Met. 4. 171 ff.; Od. 8.266 ff.
Forte Deae magno cum Mars arderet amore, Otia quaerebat, paceque laetus erat. Nec via longa Deo, nec scuta, nec hasta, nec ensis, Sed cytharae curae, molleque carmen erat.		F. 3.174 nunc primum studiis pacis F. 3.9 tum quoque inermis eras, cum te Romana sacerdos / cepit.

Sensit id alma Venus (quid nam non sentiat illa?); Obvia amatori venit ab arce suo.	45	
Ibat is e castris; vidit, visamque cupivit; "Tempus et est" inquit, continuatque gradum.		F. 3.21 Mars videt hanc visamque cupit potiturque cupita
Noverat ardentem, "ne sim Dea rustica secum Ibo" ait, "ardenti subveniamque meo."	50	
Proxima fit; prendit; verbisque ut callida tangat, Quo sit iter dicit, an valeatque rogat.		
Ille prius spectat, mox sic suspiria ducens: "Ut valeam a nostris in tua castra feror."		F. 3.174-5 nunc primum . . . gressus in nova castra fero.
Audit ut haec, illi fallax subrisit, et inquit. "In mea tu potius, an magis ipsa tua?"	55	
Atque illum dicens lasciva incendit ocellis. "Uror" ait Mavors: "tunc, Dea, reddo vicem.		
Reddo vicem" repetit, colloque insedit amantis, Osculaque amplexo pauca sed apta dedit.	60	
Indeque ne votum tanti differret amoris, Ad lectum furtim praevia fecit iter.		
Colla ibi iunguntur nudis astricta lacertis, Fitque proterva Venus, se implicuitque Deo.		
Quid Vulcane facis? non haec tibi dixit Apollo? Ad furtum, nescis? haec via prima fuit.	65	
Captus ab illecebris posita tunc casside, et hasta, Ah qualis Mavors, qualia bella gerit.		
Qui, cum grata foret positus concordia telis, "Bella valete" inquit, "pax mihi semper ades."	70	
Hoc utinam multos dictum servasset in annos; Non Roma infesto damna sub hoste ferat.		Lucr. 1.40-1 Romanis . . . pacem; . . . hoc patriai tempore iniquo
Finis erat questus; requierat murmur amoris: Amborumque ingens corpore languor erat.		
Quum subito tellus contagia sensit amantum, Verque caput primae cinxit honore rosae,	75	
Semina conspiceres urgere cacumine terram, Molleque non uno flore nitere solum.		
Quique aderant multo detonsi frigore colles, Ceperunt densas per iuga summa comas.	80	
Sponte sua tergo quaesivit vacca iuvenum, Aque mare instanti prona salitur ovis.		cf. F. 4.101-3 aries, ovis, taurus, iuvenca
Femina tunc primum blandum cognovit amantem: Tunc studium cultus primaque cura fuit.		F. 4.108 venerunt cultus mundaque cura sui
Tunc Elegi placuere mei: duraeque puellae Eloquio victae mane dedere manus.	85	F. 4.109-11 primus amans carmen vigilatum nocte negata, / dicitur ad clausas concinuisse fores, eloquiumque fuit duram exorare puellam
Mirataeque fidem iuvenis prope nocte iacentis, Viderunt teneris limina fusa rosis.		
Tunc digitis gemmas, tunc tradere crinibus aurum Coeptum, tunc artes mille fuere viris.	90	F. 4.113 mille per hanc artes motae
Cum sint hoc igitur Veneris tot tempore dona, Livor erit, mensis si eripiatur honor.'		F. 4.85-6 quo non livor abit? sunt qui tibi mensis honorem / eripuisse velint invadeantque, Venus.

Dixerat haec Erato; Venus et cepisset honorem, Ni contra Clio sic foret orsa loqui.		
‘Tempus erat nobis mendacia demere rebus, Veraque, germanae, certaue iura sequi.	95	
Ante novos ignes, ventos, terramque fretumque, Haec rerum moles unus acervus erat.		
At Deus obscura postquam res lite redemit, Inque novas formas iussit abire Chaos,	100	
Summa ferunt ignes; stat proximus ignibus aer; Hicque premit terram, terraue pressit aquam.		
Ne loca vana forent, habitantibus addidit ortus Solis et occasus, nocte sequente diem.		
Irriguos imbres suspendit, et aeris usum; Signatumque dedit margine limen aquae.	105	
Montibus extensis valles adiecit, et antra; Quaeque ferat fruges addita terra fuit.		
Hinc Natura sata est, quae totum temperat orbem, Illa, quaque sata est, optima dicta, die.	110	F. 5.25–6 hinc sata Maiestas . . . / quaque die partu est edita, magna fuit. 4.91 illa quidem totum dignissima temperat orbem Met. 1.57 mundi fabricator
Advocat hanc coram rerum fabricator et orbis, Atque modo huic natae talia <i>magnus</i> ait.		
“Salve <i>magna</i> parens post me, rerumque potestas, <i>Maxima</i> consiliis orbe futura meis.		V. G. 2.173 salve, magna parens; A. 10.18 & 100
Otia ne subeas: mea sit vis prima creandi; Nascendi (unde nota est) forma secunda tibi.	115	
Istaue quo possis, faciem nunc accipe mundi, Cum vi et multiplices corpore vasta sinus.		
Ubere mille geras, amplexus mille sub illis. Accipiat vultum noxque diesque tuum.	120	
Zona sit obliquus duodenis ignibus ordo; Sintque oculi capiti, Lunaue Solque, tuo.		
Mille tegant rerum species, te mille colores: Pulcraue sis vultu tota, nec una, tuo.		
Fax tibi pro sceptro, pro vi tuus ignis et ars est. Progrediens certa semina gigne via.	125	
Corpora cuncta move, pariter quoque mota coerce: Ordo sit hic, expers ne rationis eas.”		
Haec Deus, in solio Dea quum sublimis in orbe Constitit e summo conspicienda loco.	130	F. 5.27–8 consedit medio sublimis Olympo / . . . conspicienda
Insistensque illi, recti fidissima custos, Iuncta Deo donis officiosa sedet.		F. 5.45 Iovis est fidissima custos
Iuraue dat terris, ventoque, ignique, marique, Fertque sub imperio corpora cuncta suo.		
Temperat his mundum, fecundaue dicta vicissim, Omne genus gremio promit ab ipsa suo.	135	
Pace tua, Venus, haec vera est; tu ficta putaris: Hac duce nam spumis nasceris ipsa tuis.		
Primaue concordi, non tu, pace ista ligavit Corpora, quum in species omne coivit opus.	140	
Ista creat nobis quidquid nova corpora ginnunt: Perque orbem vacuas non sinit esse domos.		

Hinc pecus omne venit: facit hinc avis arbore nidos, Et luteum procne sub trabe fingit opus.	
Concipit hac fetus duce tellus, reddit eadem Hos duce, et hinc rebus sunt alimenta novis.	145
Accipit hinc magnae sibi iure vocabula matris, Suscipis indigne quae Venus ante tibi.	
Ergo facta parens <i>ab aperto munere rerum</i> Debeat Aprilis munus habere sui.'	F. 4.89 Aprilem memorant ab aperto tempore dictum 150
Dixerat; erubuit vero Cytherea reperto, Reddidit et titulum tacta pudore Deae.	
Stabat honor mensi firmatus voce sororum, Visaque erat vero causa probata suo,	
Quum gravis Uranie stellis reddita capillos Surgit, et in medium talia verba iacit.	155
'Ipsa licet taceam, mea sunt iam nota, sorores, Munera, pro vero sidera testis erunt.	
Non erit absurdum de tempore reddere causas: Si ferar, ex astris tempus it omne meis.	F. 1.1-2 tempora cum causis . . . signa canam 160
Nondum forte Hyades, nec Pleiadas, ipsa regebam, Nec tua nota mihi, Lunave Solve, via.	
Cur Cynosura tua est gens Sidonis astra secuta; Curve Helicen spectet navita Graius aquis;	
Qu[i]d sit uterque polus; quid signifer ipse moneret; Quidve boves seri, tardave plaustra boum:	165
Omnia confusa veri ratione latebant: Nec titulus stellis, nec mihi nomen erat.	
Maxima enim nuper resererat machina vultum, Et nova erant populis omnia facta suis.	170
Stabat et aeternum Saturno rege sub auro Ver: facies primi temporis illud erat.	
Inde ubi iam venit rebus sua discolor aetas, Lucifer in partes unus et alter abit.	
Tunc sibi hiems, aestas, autumnus, nomina verque, Cepit, et incoeptus gentibus annus erat.	175
Traditur imperium mihi caeli, traditur artis; Deque illo primum nomina nota tuli.	
Lustra Palestini duce me tunc prima tulerunt; Venit ad Iliadas per loca multa labor.	180
Hinc fuit exactus, qui nunc est, cursibus annus: Non sacer ut nunc est, sed tamen ille fuit.	
Interea caelo quos non potuere Gigantes Pellere, facta parens una puella fugat.	cf. F. 5.35 ff.
Edidit haec magnum caelesti semine partum: Amisere polum numina prisca suum.	185
Voce quidem mores hominum formavit, et annum; Subiecitque orbem legibus ipse suis.	
More Lycaonio tandem praecepta ferentem Instantes agnum corripuere lupi.	190
Occidit indigne, passusque opprobria mortis, Signa dedit populis occubuisse Deum.	

Redditur ex Vmbris; tremuerunt Tartara regem,
 Et gemuit vulsa regia caeca sera.
 Tunc meus est patribus populisque adapt[us] Olymp[us]: 195
 Mense fere hoc semper facta redire solent.
 Astra reluxerunt; revocavit lumina Phoebus;
 Luceque defectos Luna replevit equos.
 Esse piaie volumus si nos sanctaeque sorores,
 Cum modo nec Pallas, nec sit Apollo Deus, 200
Sit sacer Aprilis ab aperto mane sepulcro,
Et datus antiquis eripiatur honor.' cf. 92 & F. 4.85-6
 Dixerat Uranie; dictis plausere sedentes,
 Istaque de tenebris lux redeuntis erat.
 Tunc ego 'Pierides' dixi 'mea vota secutae, 205
 Quas possum grates officiosus ago.
 Sed ducibus vobis quoniam de litore solvi,
 Quae vehit in portum deferat aura ratem.'

- Barchiesi, A. 1991. "Discordant Muses." *PCPhS* 37: 1-21.
- Curtius, E. R. 1953. *European Literature and the Latin Middle Ages*. New York.
- Dronke, P. 1980. "Bernard Silvestris, Natura, and Personification." *JWI* 43: 16-31.
- Graf, F. 2016. "The Gods in Ovid's *Fasti*." In J. J. Clauss, M. Cuypers, and A. Kahane, eds. *The Gods of Greek Hexameter Poetry*. Stuttgart. 353-66.
- Hinds, S. E. "Arma in Ovid's *Fasti*, Part 1: Genre and Mannerism." *Arethusa* 25: 81-112.
- Krasne, D. 2016. "Succeeding Succession. Cosmic and Earthly Succession in the *Fasti* and *Metamorphoses*." In L. Fulkerson and T. Stover, eds. *Repeat Performances. Ovidian Repetition and the Metamorphoses*. Madison. 115-53.
- Merli, E. 2000. *Arma canant alii. Materia epica e narrazione elegiaca nei Fasti di Ovidio*. Firenze.
- Miller, J. F. 2018. "Ovid's *Fasti* and Renaissance Calendar-Poems: Muses, May, Celestial Might." In L. Rivero, M. C. Álvarez, R. M. Iglesias, and J. A. Estévez, eds. *Viuam! Estudios sobre la obra de Ovidio — Studies on Ovid's Poetry*. Huelva-Murcia. (Huelva Classical Monographs 1).
- Miller, J. F. 2001. "Ovid's *Fasti* and the Neo-Latin Christian Calendar Poem." *International Journal for the Classical Tradition* 10: 173-86.